

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

De Zenobia, XXIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51232)

vix relatus est. Corpus ejus à canibus consumptum est, Siccensibus qui Gallieno fidem servaverant perurgentibus: ' & novo injuriæ genere imago in crucem sublata persultante vulgo, quasi patibulo ipse Celsus videretur affixus.

DE ZENOBIA, XXIX.

OMnis consumptus est pudor: siquidem fatigata 30
 Repub. eo usque perventum est, ut Gallieno nequissime agente, optime etiam mulieres imperarent. ' Et quidem peregrina, nomine Zenobia, de qua jam

CASAUBONUS.

1 *Et novo injuria genere imago in crucem sublata.*] Id vero non novum, ut concepta contra aliquem ira à populo effundatur in ejus imagines. In Philopœmene Plutarchi exemplum est judicii habiti de imaginibus & statuis defuncti, ceu de vivo ipso: & sunt alia apud eundem similes historia. Solitos autem Græcos Latinofque damnatorum imagines dejicere, lutare, frangere, scalis Gemoniis inferre, omni denique contumelia genere afficere, notissimum. quid igitur appellet Pollio novum injuriæ genus, non video.

SALMASIUS.

1 *Et novo injuria genere imago in crucem sublata persultante vulgo.*] Novum videri nolunt hoc injuriæ genus eruditissimi vixi, sed antiquum esse contendunt. vetus erat enim, ut in imagines & statuas sæviret populus, easdem dejiceret, confringeret, confiret, luto etiam aspergeret, dum putaret in tyrannos ipsos, quorum imagines ita injuriose tractabantur, injuriam redundare. sed heic non de illa statuarum dejectione agitur in damnatis vel tyrannis usitata. nam novo plane more, & injuriæ genere imaginem Celsi ad vivum expres-

sam, & de industria sic effectam, in crucem sublata intelligit, insultante vulgo, quasi ipse Celsus in cruce illa penderet. qui mos etiam hodie plane servatur in reis absentibus judicatis & capitis damnatis, quorum imago, eadem prope forma, eodemque genere à carnifice in patibulum defertur & suspenditur, qua ipsi rei, si adessent, idem supplicium ex sententia reapse subitari. novum igitur hoc injuriæ genus, cui simile in tota historia sive Græca, sive Romana non reperias; quo imaginem Celsi Siccenses illi, pro ipso Celso patibulo affixerunt.

2 *Omnis consumptus est pudor.*] *Omnis jam consumptus est pudor.* ita reponendum.

GRUTERUS.

1 *Novo injuria genere imago in crucem sublata.*] Vocat novum genus injuriæ, nullo existente exemplo ubi tale quid accidit imperatori. immo ne facile quidem occurrit exemplum ejus, cuius imago cruci affixa, tanquam in ea puniretur ipsemet reus.

2 *Omnis jam consumptus est pudor.*] Sic Palatinus. vulgatis aberat vocula jam.

3 *Et quidem peregrina, nomine Zenobia.*] Pal. *Et quidem peregrina enim nomine Zenobia:* ut forsan illa *Et quidem,*

jam multa dicta sunt, quæ se de Cleopatrarum Ptolemæorumque gente jactaret, post Odenatum maritum imperiali sagulo perfuso per humeros habitu, do-

nis
sint à mala manu, scriptumque solummodo fuerit: *Peregrina enim, nomine Zenobia.*

CASAVBONVS.

1 *Quæ se de Cleopatrarum Ptolemæorumque gente jactaret.*] In Herenniano: Cleopatram sui generis principem inter cætera prædicans. Cleopatra autem dicit, quia in profapia Ptolemæorum plures fuerunt Cleopatraz.

3 *Imperiali sagulo perfuso per humeros habitu.*] Scribo, imperialis saguli perfuso per humeros habitu.

GRUTERUS.

2 *Post Odenatum maritum imperiali sagulo perfuso humeros habitu, donis ornata, &c.*] Nihil in his variat Palatinus noster.

SALMASIUS.

3 *Imperiali sagulo perfuso per humeros habitu donis ornata.*] Nihil conferunt veteres libri ad hujus loci restitutionem, qui hanc eandem scripturam sine diminutione & additione exhibent. docti viri vocem donis expungunt, & legunt: imperialis saguli per humeros habitu ornata. nec lectio placet, nec expunctio. conjicio legendum: imperiali sagulo perfuso per humeros, habitu Didonis ornata. conjiciant alii melius, & viros fatebor. sagulo ornata fuisse heic dicitur Zenobia, Didonis habitu, à qua se originem ducere memorabat. Didonem autem sic ornatum inducit poëta lib. iv. ejusque habitum ita describit:

Tandem progreditur magna stipante caetera

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

Cui pharetra ex humero, crines nodantur in aurum,

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

sagulum imperiale Zenobia tribuit Trebellius, at Virgilius purpuream chlamydem Didoni. sagulum & chlamys idem. sagulum autem imperiale, purpureum erat. idem Trebellius paulo post de habitu Zenobia: *processit cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per ultimam fimbriam, media etiam coclide, veluti fibula muliebri astrieta, brachio sæpe nudo. sagulo per humeros ornata est τῆ χλαμύδι κτ' τὸς ἄμικς ἐνσπιδωαδεῖσα.* fibula enim per humeros subnecta erat illi vestis, non circa pectus. nam brachio sæpe nudo agebat. Pollux: ὁ δὲ χρῆσις χιτῶν ὡς ὄνη κτ' τὸς ἄμικς διήρη. ἢ δὲ πη κτ' τὰ σέρρα ἐνὶ πη κτ'. vel simpliciter, sagulo per humeros ornata, τὴ χλαμύδι κτ' τὸς ἄμικς ἐχέσα. Lampridius de Severo: cum hirta chlamyde humeros velaret. non jungendum est, perfuso per humeros. sagulum autem perfusum est βαπτῆ χλαμύς. perfusum purpura vestem Latini dicunt τὴ πορφύρα φη. Virgilius:

Perfusamque ostro vestem. — idem:

— ὁ ostro

Perfusa vestes, argenti aurique talenta, sic perfusum auro τὸ χρυσοβαφές. perfusa auro patina apud Anastasium sunt quæ Græcis χρυσοβαφοί. hinc perfusa vestis, & perfusum sagulum, ut Græci βαπτῆ ἰμάτιον appellant. βαπτῆ autem vocant colorium & variis coloribus pictum vestimentum, quod alias ἀνθιον dicunt. Hesychius: ἀνθιον, ἀνθηρόν, βαπτῆ. Aristophanes:

Οὐδ' ἰμάτιον βαπτῆν διαπύλαις κρημύσσει ποιητολόμορφον.

tunicas Gallorum versicolores, βαπτῆς χιτῶνας vocat Diodorus: Strabo βαπτῆς ἐσθῆτας. de Gallorum vestitu: ὡς δὲ τοῖς βαρβάροις κτ' τὸς καρκυῖς ψέλια, κτ' τὸς ἐσθῆτας βαπτῆς

nis ornata, diademate etiam accepto, ¹ nomine filiorum Herenniani & Timolai diutius quam foemineus sexus patiebatur, imperavit. Siquidem Gallieno adhuc regente Remp. regale mulier superba munus obtinuit: & Claudio bellis Gothicis occupato, vix denique ab Aureliano victa & triumphata, concessit in jura Rom. Extat epistola Aureliani, quæ captivæ mulieri testimonium fert. Nam quum à quibusdam reprehenderetur quod mulierem veluti ducem aliquem vir fortissimus triumphasset, missis ad senatum populumque Rom. literis, hac se attestatione defendit. *Audito P. C. mihi objici quod non virile munus impleverim, Zenobiam triumphando. Næ illi qui me reprehendunt satis laudarent, ² si scirent qualis illa est mulier, quam prudens in consiliis, quam constans in dispositionibus, quam erga milites gravis, quam larga quum necessitas postulet, ³ quam tristis quum severitas poscat. Possum dicere illius esse quod Odenatus Persas vicit, ac fugato Sapore Ctesiphontem usque pervenit. Possum asserere, tanto apud Orientales & Ægyptiorum populos timori mulierem fuisse, ut se non Arabes, non Sarraceni, non Armeni commoverent. Nec ego illi vitam conservassem nisi eam scissem multum Rom. reip. profuisse, quum sibi vel liberis suis Orientis*

ταῖς φορῆσι καὶ χουσοπίσῃς. ita vocat virgata & versicoloria Gallorum sagula. βαπτὸν ad verbum est perfusum. imperiale sagulum perfusum Zenobix, quæ Didonis habitu ornata erat, tribuit auctor, quod non solum purpureum esset, ut sunt imperialia sagula, sed etiam picto limbo variegatum, ut illud quo Dido apud poëtam ornatur:

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

imperiale igitur sagulum perfusum, est purpurea chlamys picto limbo variata. quod enim Zenobiam Didonis habitu fuisse ornata dicit Trebellius, non aliunde notum fuisse ar-

bitror, quo genere vestis uteretur Dido, quam ex illo poëta loco, quem paulo ante retulimus.

CASAUBONUS.

¹ *Nomine filiorum Herenniani & Timolai.*] Vel, ut alii scripserunt, Balati. Vopiscus in Aureliano.

GRUTERVS.

² *Si scirent qualis illa est mulier.*] Palat. quæ illa mulier.

SALMASIUS.

³ *Quam tristis quum severitas postulet.*] *Tristis enim, etiam severum significat.* unde apud Ciceronem: *judex tristis & integer.*

rientis servaret imperium. Sibi ergo habeant propriarum venena linguarum hi quibus nihil placet. Nam si vicisse ac triumphasse foeminam non est decorum, ¹ quid de Gallieno loquuntur, in cuius contemptum hac bene rexerit imperium? Quid de divo Claudio, sancto ac venerabili duce, qui eam, quod ipse Gothicis esset expeditionibus occupatus, passus esse dicitur imperare, idque occulte ac prudenter, ut illa servante Orientalis fines imperii, ² ipse securius quae instituerat perpetraret? Haec oratio indicat quid iudicii Aurelianus habuerit de Zenobia: cujus ea castitas fuisse dicitur, ³ ut ne virum suum quidem sciret, nisi tentatis conceptionibus. Nam quum semel concubuisset, expectatis menstruis continebat se, si praegrans esset; sin minus, iterum potestatem quaerendis liberis dabat. ⁴ Vixit regali pompa, more magis Per-

¹ Quid de Gallieno loquuntur, in cuius contemptum hac bene rexerit imperium.] Importuna est & ridicula haec Gallieni mentio. quid enim aliud de Gallieno homines loquerentur, quam quod ipsius vitia postulabant? malam igitur institueret comparationem sui & Gallieni Aurelianus, cum satis constaret, nihil ab illo gaerone decorum potuisse fieri: nec mirum esse, si tulerit Zenobiam imperare, quam prohibere non potuisset. at de Claudio, quod subjicitur, id magis mirum, fortissimo constantissimoque duce, cujus exemplo se ruetur merito Aurelianus, qui dicit Claudium idcirco tantum passum esse Zenobiam imperare, quod aliis bellis occupatus distineretur, alias non passurum. non igitur sibi vitio ducendum Aurelianus dicebat, quod Zenobiam divicisset & triumphasset, cum id ipse Claudius fuerit facturus, si per bellicas ejus occupationes licuisset: qui ut securus, quae instituerat, perageret, eam diutius tulit, quam par erat, non quod victoriam de tali muliere sibi probrosam aut inhonestam duceret. recte igitur

haec vetus Palatinus hanc periodum non agnoscit. cujus auctoritate hunc locum sic legimus: Nam si vicisse, ac triumphasse foeminam non est decorum, quid de Divo Claudio, sancto ac venerabili duce, qui eam quod ipse Gothicis esset expeditionibus occupatus, passus esse dicitur imperare, &c.

² Ipse securius, quae instituerat, perpetraret.] Ipse securus, quae instituerat, perpetraret. ita Pal.

³ Ut ne virum quidem suum sciret, nisi tentatis conceptionibus.] Idem: ut ne virum quidem suum scierit.

CASAUBONUS.

³ Ut ne virum quidem suum sciret, nisi tentatis conceptionibus.] Simile Pescennii elogium, vel dicam encomium apud Spartianum: rei Venerae, inquit, nisi ad procreandos liberos profusus ignarus.

GRUTERUS.

³ Ut ne virum quidem sciret.] Nihilopejus Pal. scierit.

SALMASIUS.

⁴ Vixit regali pompa, more magis Persico.] Non aliud huic loco vitium infedit, quam quod perperam distinguitur.

Perfico. Adorata est more regum Persarum. Convivata est imperatorum more Rom. Ad conciones galeata processit ¹ cum limbo purpureo, ² gemmis dependen-

aus est. sic igitur distingue: vixit regali pompa: more magis Persico adorata est: more regum Persarum convivata est: imperatorum more Romanorum ad conciones galeata processit, cum limbo purpureo. quam distinctionem omnino huic loco necessariam esse, non vidisse miror eruditos homines. ac primum quidem de adoratione, etsi adorabantur etiam Romani imperatores, non eodem tamen modo, quo Persarum. ideo dixit, more magis Persico adorata fuisse. nam certo certius adoratos fuisse imperatores Romanos. unde adoranda sacrae purpuree tam frequens in libris mentio, & sacros cultus adorare sapius legitur apud auctores. aliter etiam convivabantur Persarum reges & Romani. longe enim illi sumptuosius, & magis ex luxuria præceptis. solum igitur illud ex Romanis imperatoribus tenebat Zenobia, quod ad conciones militares galeata procedebat, quod erat Persarum regibus inusitatum & insolitum. sic supra de Herenniano & Timolao Odenati filiis: quorum nomine Zenobia usurpato sibi imperio diutius quam feminam decuit, Remp. obtinuit, parvulos Romani imperatoris habitu purpuratos, eosdemque adhibens concionibus, quas illa viriliter frequentavit.

1 Cum limbo purpureo. Non potest heic limbus in vulgata significatione sumi pro fascia qua extremitates vestium ambiuntur & ornantur. pro veste igitur posuit quæ limbum habet, & nisi fallor cycladem intellexit. nam & cyclas, limbus est, & vestis limbo ornata per extremam oram. Glossæ: κυκλᾶς ἢ ἀεὶ τὴν χλαίην πορφύρεα κύνλω, limbus. limbum etiam pro muliebri vestimento quod in imo purpuram habet se annotatum invenisse scribit Nonnius: Limbus, ut annotatum invenimus,

muliebri vestimentum, quod purpuram in imo habet. sed ut quid de hoc loco sentiam, libere proferam, non mihi fit verisimile, nec satis conveniens esse videretur, ut Zenobia limbo vel cyclade muliebri tum induta fuerit, cum ad militares conciones galeata procedebat, quæ alias semper sagula imperiali more Didonis ornata incederet. profecto tum maxime decuit eam in isthoc habitu videri, cum militares conciones frequentabat, & se militibus ostendebat; præsertim cum & galeata ad illos procederet. sed nec quæ heic dicuntur de fibula, de brachio nudo, ad limbum aut cycladem ullo modo possunt pertinere. sagula, chlamydes, paludamenta & omnia μανδραγοδῆ fibula una duntaxat vel in humero vel ad pectus stringebantur, quam Græci πῶρον vocant, & brachium dextrum cum humero nudum relinquebant. quod heic de limbo Zenobiae narratur. limbi vero & tunice muliebres, in ante pectus aperta, multisque fibulis quas Græci ἀξίνας dicunt, conferta tenebantur. putarim itaque scriptum à Trebellio fuisse: limbo purpureo. luma est sagula. à Græco λῶμα, hæc luma. Plautus:

Luma cooperit a est ex texturino Gallia.

Isidori Glossæ: luma, quadrum sagula idem in Originibus: luma, saga quadrata & mollia sunt. perperam apud illum luma scribitur. non tantum hæc luma, sed etiam hoc lumum dicebant. sicut enim τὸ διπλωμα, diplonum etiam Latini dixerunt, τὸ δίρομα, digammum: & τὸ ζεμα, zimum, de quo infra. ita τὸ λῶμα lumum. facile autem ex lumum factum est limbo ab illis qui quid esset lumum ignorabant. sed multi fortasse hoc non probabunt, profecto si cui probari non poterit.

erit hæc mea suspicio, is necesse est heic accipiat *limbum* pro *sagulo* positum. nam certum habeo *limbum purpureum* hoc loco vocari, quod *sagulum imperiale* supra dixit. itaque *limbus* heic omnino erit *ἐσπῆς*. *limbos* supra inter vestes muliebres recensuit auctor in vita *Qujeti*: *eousque ut tunica & limbi, & penula matronales in familia ejus hodieque sint, quæ Alexandri effigiem de licciis variantibus monstrant.* ibi enim *limbi* non sunt fasciæ vel institæ muliebrium vestium, sed ipsæ muliebres vestes. *limbum* igitur purpureum Trebellius heic appellat, pallium purpureum quod Zenobia fibula adstrictum gerebat, imperatricis vel reginæ more. *sagulum imperiale* paulo ante vocavit, quod Zenobia usurpaverat post mortem mariti Odenati. talem *limbum* Dido gerebat, cui *chlamydem Sidoniam* hoc est purpuream tribuit poëta. *peplum imperatorium* supra dixit de viro, cum *peplus* sit muliebris vestis. vide in Saturnino.

2 *Gemmis dependentibus per ultimam fimbriam, media etiam cyclade veluti fibula muliebri adstricta.*] Quoties loquuntur correctores, non auctor ipse, eorum dialecti minus me intelligentem esse profiteor. ut hoc loco, quid hæc verba sibi volunt, *cyclade veluti fibula muliebri adstricta*? *cyclas* sane & *limbus* idem. dicebat auctor, Zenobiam procedere solitam cum limbo purpureo, cujus per ultimam fimbriam gemmæ dependebant: restabat ut diceret, *fibula muliebri adstricta*, vel aliquid tale. specta vero, si non est facinus impudens? pro *coclide* quod in omnibus libris constanter habetur, *cyclade* reposuerunt. at nos cum libris *coclide* retinemus, & sic distinguimus: *processit cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per ultimam fimbriam, media etiam, coclide, veluti fibula muliebri adstricta.* quorum verborum hic est sensus. illius limbi purpurei per ultimam fimbriam dependebant gemmæ, media vero scilicet fimbria, *coclide* ceu *fibula muliebri*, astringe-

gebatur. *cochlis* est, *concha unionis* quæ pro *fibula muliebri* erat illi Zenobix. *fibulæ* autem muliebres, ut plurimum ex *gemma* erant. Claud.

— *Et fulva nodatur iaspide pectus.* at *cochlidem*, pro *fibula*, urebatur Zenobia. *cochlides*, ut dixi, dicebantur *unionum conchæ*. Suetonius in Nerone: *in ceteris partibus, cuncta auro lita, distincta gemmis, unionumque conchis erant.* *cochlites* etiam refertur à Plinio inter *gemmas vulgarissimæ* famæ, quam *factitiam* verius quam *nativam* dicit fuisse: *cochlites*, inquit, *nunc vulgarissimæ famæ sunt verius quam nascuntur, in Arabia repertis ingentibus glebis, melle excogui tradunt septenis diebus noctibusque sine intermissione: in omni terreno vitiosoque pulvere decussis, purgatam glebam artificum ingenio varie distribui in venas, ductusque macularum quam maxime vendibili ratione sectantur, quondamque tantæ magnitudinis fuerit ut equis regum in Oriente frontaliam atque phaleris pensilia facerent.* ut ut sit, *cochlis* heic pro *gemma* accipitur quæ *fibulæ* vicem erat. sciendum igitur hunc Zenobiam *limbum fimbriam* fuisse. inde Trebellius *ultimam fimbriam* vocat, *ultimam* ejus *oram fimbriatam*, per quam dependebant *gemma*. *mediam* autem, quæ *fibula* debet astringi, *cochlis* adstringebatur, quæ vicem *fibulæ præstabat*. tres sunt partes in veste, τὸ σῆμα, ut Greci vocant, quæ Latinis *summa ora* dicitur, quæ circa *collum & humeros* hæret: ἡ πῆζα, *extrema vel ultima ora*, quam *ultimam fimbriam* appellat heic Trebellius: & *medium*, quod *zona* comprehendebatur in *tunicis*, & aliis id genus vestibus quæ *cinctui* erant: aut *fibulis* adstringebatur, ut in *palliis*, *chlamydibus*, & aliis id genus *amictus*. sed hæc pluribus agemus in nostro commentario de re vestiaria. nunc non omittam insignem Ovidii locum, qui turpiter depravatus hodie circumfertur: eum nos ex optimo libro qui P. Puteani est, emendavimus. lib. I. Amorum, eleg. VII.

dentibus per ultimam fimbriam, media etiam ¹ cyclade veluti fibula muliebri astricta, brachio sæpe nudo. ² Fuit vultu subaquilo, fusci coloris, ³ oculis supra modum vigentibus, nigris, ⁴ spiritus divini, venustatis incredibilis: tantus candor in dentibus, ⁵ ut margaritas eam

Nome satis fuerat timide inclamasse
pullæ,

Nec nimium rigidas intonuisse minas?
Aut tunicam summa deducere turpiter
ora

Ad mediam? mediæ zona tulisset
opem.

si sciendum, inquit, fuit, nonne sic potius scire debui, ut tunicam ab ora summa deducere, & scinderem, usque ad mediam. non enim ulterius scindi potuisset. sed illa parte qua cingitur, zona opem tulisset, ne posset usque ad ultimam oram lacerrari. hodie vitiose legitur:

Ut mediam mediæ zona tulisset opem.

mediam autem fimbriam dixit Trebellius, quod non solum extrema vestium ora apud veteres fimbriata erat, sed etiam media, ex utraque scilicet parte ubi vestis ante pectus aperitur & fibula stringitur. hinc *κοροσῶτοι ῥαφῶν* Lycophroni. nam *ῥαφῶς* appellabant vestium commissuras, quæ fibulis claudebantur, ut infra multis docemus. Pollux: *ὀχθοῖδες δὲ ὀνομαζέσθαι φασὶ τὰς ἐν τῷ χιτῶνι τῶν ῥαφῶν συμβολαίας.* Hesychius: *ὀχθοῖδοι, ἀεικλίαν πινάειάσασιν ἀπὸ τῶν χιτῶνας ἀκαλῶσιν ὀχθοῖδες.* εἰσὶ δὲ λεγόμενα λώματ᾽. sed hæc alibi.

CASAUBONUS.

¹ Cyclade veluti fibula muliebri astricta.] Pro cyclade inveni in regio cyclide: quæ vetustarum editionum est lectio. præterea idem liber illa duo non agnoscit verba, muliebri astricta. Puteani libri ut est editum. Cogitandum de hoc loco amplius: nam neque de vera lectione, neque de sententia adhuc mihi liquet.

⁵ Ut margaritas eam plerique putarent habere, non dentes.] Brevius membrana: ut margaritas eos plerique putarent.

GRUTERVS.

¹ Cyclade veluti fibula muliebri astricta.] Agnoscit quidem Pal. illa muliebri astricta, sed idem servat cyclade.

³ Oculis supra modum vigentibus.] Pal. ingentibus.

⁵ Ut margaritas eam plerique putarent habere, non dentes.] Confirmat & hanc lectionem codex Palatinus.

SALMASIUS.

² Fuit vultu subaquilo, fusci coloris.] Subaquilus color, & fuscus idem. is est quem Græci *μελιχρῶν* vel *μελιχλωρῶν* vocant. in vita Virgiliti: corpore & statura fuit grandis, colore aquilo, facie rusticana.

³ Oculis supra modum vigentibus.] Vigentes oculos, flagrantem accipio, & quasi fulminantes. Palatinus tamen, ingentibus legit. & sane magnitudo oculorum, pulcritudinis non postrema pars. sic in Maximino magnitudinem oculorum commendat Capitolinus, Eutropius in Augusto & Theodosio. Ælianus de Aspasia: *ὡς δὲ καὶ τῶν ἰσχυρῶν ζωνῶν, καὶ ἕλη τὰς τριχῶν ἡρέμα, ὀφθαλμοὺς δὲ εἶχε μεγίστους.* hinc Græci poëta *βοώπιδος κέρας* vocant, quarum formam celebrant. Philostratus in Alexandri vita: *θεοειδὴς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀεικλίαν τὴν ἄρα: ἡρειαί τε καὶ αὐτῶν βοσρυχίδης καὶ καθειμένη τὸ μέγεθος: ὀμμά τε ἀσθρὴ καὶ μέγα, ῥῆσ σφραγιστῶν καὶ ὀδόντες λούκιστοι.*

⁴ Spiritus divini, venustatis incredibilis.] Sic in veteri inscriptione: *mulier incomparabilis spiritus.*

I Seve-

eam plerique putarent habere, non dentes. Vox clara & virilis: ¹ severitas, ubi necessitas postulabat, tyrannorum; bonorum principum clementia, ubi pietas requirebat. Larga prudenter, conservatrix thesaurorum ultra fœmineum modum. Usa vehiculo carpentario, raro pilento, equo sæpius. Fertur autem vel tria vel quatuor milliaria frequenter cum peditibus ambulasse. ² Nata est Hispanorum cupiditate: bibit sæpe cum

¹ Severitas ubi necessitas postulabat, tyrannorum: bonorum principum clementia, ubi pietas requirebat.] Hæc omnia habet ex epistola Aureliani, quam supra posuit: quam erga milites gravis: quam larga quum necessitas postulet: quam tristis quum severitas poscat.

CASAUBONUS.

² Nata est Hispanorum cupiditate.] Hoc quidem ridiculum nimis: nam quid Hispanis cum Cleopatra? deinde quæ ista est locutio? Regius liber, Enata est, ne dubita scripsisse Pollionem, Cœnata est H. c. vel, ut scribi obtinuit, Cœnata. quia desinit præcedens dicitio in syllabam ejusdem soni, librarius more solito, de quo toties diximus, geminare syllabam supervacuum duxit. hoc igitur ait Pollio: Cleopatram cibo usam liberalius, more Hispanorum: qui etsi domi frugalissimi, apud hospites tamen & multi & lauti cibi sunt convivæ. Conjugi autem hæc debent cum istis quæ paullo ante dicebat auctor: Adorata est more regum Persarum: Convivata est imperatorum Rom.

GRUTERVS.

² Nata est Hispanorum cupiditate.] Placet valde Casauboni Cœnata est Hispanorum cupid. nihil tamen abit à vulgato Palatinus.

SALMASIUS.

² Nata est Hispanorum cupiditate.] Non tam ridiculum hoc quam videri volunt. id enim verbi magis conve-

niret eorum emendationi, cœnata est Hispanorum cupiditate. contrarium enim esset ei quod supra dixit, Zenobiam convivatam esse regum more Persarum. ignoscant igitur mihi doctissimi viri manes, nihil hoc loco mutandum censeo. Latine autem dici puto, natum esse tali ingenio, aut, esse ingenio tali. Terentius: Alius fortasse aliud vitii est. ego animo leni sum natus. sic eleganter & *δοξασίας* Trebellius dicit Zenobiam, Hispanorum cupiditate fuisse natam. hoc est, sic cupidam, & avaram fuisse, ut Hispani solent, quorum *ἀνδραγαθία* & tenacitatem nemo fere ignorat. eo spectat, quod ante dixit, eam thesaurorum conservatricem fuisse ultra fœmineum modum. cupidus Latinis fere est, avarus, & sordide parvus. Spartianus in Alexandro: quum injuriose quæsiuisset puerum eundem, & matrem ejus avaram & cupidam multa dixissent. Suetonius in Vespasiano: quidam enim natura cupidissimum tradunt. eadem igitur locutio, natura esse cupidissimum, & natum esse magna cupiditate. sic enim etiam cupiditatem absolute dixit idem Suetonius in eadem vita: & tamen sic quidem pristina cupiditatis insania caruit, Alexandri Cybiosacten enim vocare perseveraverunt, cognomine minus à regibus suis turpissimarum sordium. alibi tamen, & nisi fallor, eodem libello, pecunie cupiditatem dixit. Glossæ: cupidus, *κνίπρος*. *κνίπρος* enim, & *κνίπρος* Græci vocant, strictum & ad rem attemptum hominem *ἢ κνίπρος λόγος*. eadem Glossæ, nummatiam absolute vocant.

cum ducibus, quum esset alias sobria: ¹ bibit etiam cum Persis atque Armeniis, ut eos vinceret. ² Usa est vasis aureis gemmatis ad convivia, ³ quibus & Cleopatra usa est. In ministerio eunuchos gravioris ætatis habuit, puellas nimis raras. Filios Latine loqui jusserat, adeo ut Græce vel difficile vel raro loquerentur. Ipsa Latini sermonis, ⁴ non usque quaque ignara, sed ut loqueretur pudore cohibita: loquebatur & Ægyptiace ad perfectum modum. Historiæ Alexandrinæ atque Orientalis ita perita ut eam epitomasse dicatur: Latinam autem Græce legerat. Quum illam Aurelianus cepisset, atque in conspectum suum ductam sic appellasset, *Quid ô Zenobia ausa es insultare Romanis imperatoribus?* Illa dixisse fertur, *Imperatorem te esse cognosco qui vincis; Gallienum & Aureolum, & ceteros principes non*

puta-

vocant, nummorum cupiditatem. sic enim legendum apud illarum auctorem. *nummaria, cupiditas, & ἀπληστία, φιλαργυρία.* nam *cupiditas*, ut diximus, absolute *φιλαργυρία* significat auctorum usurpatione. sic & *nummaria* pro eodem, hoc est, amor nummi. unde *nummarii*, qui nummi amori sunt dediti, & pecunias sectantur. Gratianus leg. IIII. Cod. Theod. *ne quid publica let. num. &c.* hac sine pretio nuntiarum, excipique sancimus. *gerulum jubemus esse castissimum. iudices nummarios esse prohibemus.* ut ancillarii, qui ancillarum amore tenentur. sic *nummarii*, qui nummorum. unde *nummaria*, avaritia, & *nummorum cupiditas*. quam & ipsam *cupiditatem* etiam sine adjecto nominant.

¹ *Bibit etiam cum Persis & Armeniis.*] *Ebit & cum Persis & Armeniis.* Palat.

² *Usa est & vasis gemmatis ad convivia quibus & Cleopatra usa est.*] Ita fortasse rectum est, ut hodie legitur. nec movissem huic loco controversiam, nisi suavisset optimus codex, in quo

hæc ita scripta animadverti: *usa est & vasis gemmatis ad convivium usa Cleopatra nisi in ministerio Eunuchos habuit. non erraret fortasse, qui scriberet, usa est & vasis gemmatis ad convivia, usa & Cleopatra.* Cleopatra usa: sic Cleopatrani uniones infra: hæc uniones Cleopatrano habuisse perhibetur. mentio est apud Achmetem onirociiten *βαυκαλίας & Κλεοπάτρας*, id est baucalis Cleopatrani. cap. cxcviii. *εἰ δὲ ἴδῃ ὅτι καὶ βαυκαλίας & Κλεοπάτρας πινὲς οἶνον, δὲρῆσθαι τῶν ἐξ ἑστίων καὶ γυναικῶς ἀναλόγως & καὶ ἄλλας & ἀρσείων.*

CASaubonus.

³ *Quibus & Cleopatra usa est.*] Nam Cleopatræ vasa triclinaria *πέντες χρύσεια καὶ λιθοκάλυφα ἀσημένια ἐξείργασμένα τοῖς τέχναις* veteres commemorant, ut Athenæus libro quarto. quem & libro sexto lege super eadem re. huc refer uniones Cleopatrano, infra in Tito.

GRVTERVS.

⁴ *Non usquequaque ignara.*] Contrarium omnino Pal. *gnara*, hæreas utrum putes potius.

putavi. Victoriā mei similem credens, in consortium regni venire, si facultas locorum pateretur, optavi. Ducta est igitur per triumphum ea specie ut nihil pompabilius populo Rom. videretur. jam primum ornata gemmis ingentibus, ita ut ornamentorum onere laboraret. Fertur enim mulier fortissima sæpissime restituisse quum diceret se gemmarum onera ferre non posse. Vincti erant præterea pedes auro, manus etiam catenis aureis: ¹ nec collo aureum vinculum deerat, quod scurra Perficus præferabat. ² Huic ab Aureliano vivere concessum est. Ferturque vixisse cum liberis, matronæ jam more Romanæ, data sibi possessione in Tiburti, quæ hodieque Zenobia dicitur, non longe ab Adriani palatio, ³ atque ab eo loco cui nomen est Conche.

VICTORIA, XXX.

³¹ Non tam digna res erat ⁴ ut etiam ⁵ Victorina sive Victoria, in literas mitteretur, nisi Gallieni mo-

SALMASIUS.

¹ Nec collo vinculum aureum deerat, quod scurra Perficus præferabat.] Scurra Perficus heic est, domesticus Zenobia. hoc est stipator vel protector. nam & scurras dictos esse, & buccellarios ostendimus supra, qui & domestici dicebantur. Glossæ nomicæ: βυκελλάριοι λέγονται οἱ ὠρυγμῶντες ἐρασιῶται. ἐν δὲ ἑ βυκελλῶν ὀνόματι, ὃ ἐστὶν ἄρτος, ἐκλήθησαν βυκελλάριοι, οἱ τὸ ἄρτον πρὸς ἐσθίοντες ἐπ' αὐτὸ τῆς τῶ ὠρυγμῶν αὐτῶ. at buccellarii, & scurræ idem. nempe adseculæ & stipatores, & corporis custodes domesticique. quæ omnia σκωάνυμα sunt, ut docuimus ad Alexandrum Severum. Isidorus in Glossis: scurra, buccellarius. adsecula, buccellarius, homo. ita enim distinguendum. nam homines etiam simpliciter vocabantur, ut nemini non est notum. nos igitur primi scurra-

rum nomen hac notione optimis auctoribus usurpatum ostendimus. Perficus igitur hic scurra, officium scurrarum apud Zenobiam sustinebat, quæ videtur stipatores vel custodes corporis Perfus habuisse, ut Romani imperatores ad custodiam corporis, Germanos adhibebant.

³ Atque ab eo loco cui nomen est Conche.] Cui nomen est Conca.

GRUTERUS.

² Huic ab Aureliano vivere concessum est.] Longe aliud præfert Palat. nempe: Huic ab Aureliano concessa est; sine illo vivere. quod esset, dono datam scurræ. sed id vix admiserint sequentia.

⁴ Cui nomen est Concha.] Ita Palat. hætenus tamen ut omiserit ad inspirationem. vulgati Conche.

SALMASIUS.

⁴ Ut etiam Victorina sive Victoria.] Non magnum sane discrimen inter victo-